

og jeg vilde nu i denne Anledning spørge om, hvem der skal bære de dermed forbundne Omskostninger; thi paalægges det Mølleeieren, at han skal føre Proces om, hvorvidt han har den Ret, der ubestridelig har været hans i en saa lang Arrække, forekommer det mig, at det vilde være ubilligt imod ham.

Indenrigsministeren: Hvad angaar det til mig rettede Spørgsmaal, som jeg først skal tillade mig at besvare, da er det ikke i Loven bestemt, at Domstolene skulle afgjøre, om Mølleeieren har nogen Eneret; dette er tværtimod forudsat i Loven, ogsaa som den nu foreligger; men Spørgsmaalet, som Domstolene skulle afgjøre, er, hvorvidt han lider noget Tab? Dette har jeg for udtalt, at jeg maatte forstaae saaledes, — Ordene ere nemlig ikke indbragte af mig, men af Udvalget i det andet Thing, — at Domstolene ikke selv skulle vurdere Tabet, men at det derimod vel kunde ligge i Forholdets Natur, at først ved Domde Regler maatte fastsættes, hvorefter Skjønsmændene skulle gaae frem, og navnlig det Hovedpunkt, som er selvstændigt og klart udviklet af den ærede Taler, hvorvidt den lave Takt for Malningen formindsker Værdien af Eneretten. Afgjørelsen af hvorledes man skal gaae frem ved Skjønnsforretningen, er naturligvis en Sag, hvorved Aarhus Mølles Eier ikke i og for sig kan blive paalagt Omskostninger; det er Staten, der først maa henvende sig til ham med et Forslag om, hvorledes Skjønnsforretningens Afholdelse bør finde Sted, og naar han da ikke vil gaae ind paa Statens Forslag, og naar man forlanger dette afgjort ved Retten, saa bliver Resultatet efter de almindelige Regler, at Staten kommer til at betale Omskostningerne herved, med mindre Mølle Eieren skulde have gjort urimelige Indvendinger, hvad man jo imidlertid ikke let kan forudsætte. Fra den Side forekommer det mig saaledes ikke, at der kan indvendes Noget. — Hvad iøvrigt de factiske Forhold angaar, da har jeg vel ikke, som den sidste ærede Taler, udviklet Forholdet i sin hele Detail, men jeg har dog bestemt udtalt den samme Tanke i Folkethinget, at det under alle tidligere Forhandlinger var forudsat, at det Tab, at underkastes Concurrance, maatte

ansættes højere end den Byrde, at skulle male for den nærværende Takt, at man altid havde forudsat, at Eneretten virkelig havde Pengesværdie, saa at Spørgsmaalet blot var om dennes Størrelse og især, efter hvilke Regler Skjønsmændene skulde bestemme den.

Før de Medlemmer af Thinget, som iøvrigt ikke have gjort sig bekendte med Sagens specielle Forhandlinger, skal jeg endnu tilføje et Par Bemærkninger til Forklaring om, hvorledes Regjeringen, som oprindelig har gjort et andet Forslag, dog er gaaet ind paa det nu foreliggende. Regjeringens oprindelige Forslag gik ud paa, at man skulde foranstalte en Skjønnsforretning, hvorved Skjønsmændene skulde afgjøre Størrelsen af Tabet efter de to Eventualiteter, om Taxten skulde vedblive eller ikke; hermed skulde man begynde, og derefter skulde man, hvis man ikke kunde komme overeens, afgjøre, hvilket af Skjønsmændenes Resultater der skulde komme til Anvendelse, hvorhos man gik ud fra, som det Almindelige, at Skjønsmændene selv, efterat der fra begge Sider var nedlagt Paastand, maatte udfinde de hensigtsmæssigste Regler for at bedømme det virkelige Resultat. Lovforslaget gik altsaa blot ud paa, at der skulde gives Erstatning efter loyligt Skjøn; men der stod ligegodt en Procedure i Udgt, navnlig om hvilket af de alternative Resultater der skulde komme til Anvendelse. Nu er Folkethinget gaaet den modsatte Vej. Det har meent, og deri maa jeg, navnlig efter de Forhandlinger i Aarhus, som have fundet Sted, og som ere rykkede videre frem, end da Udkastet blev affattet, give Folkethinget Ret — at det er bedst først at faae det Spørgsmaal afgjort, om Taxten bortfalder tilligemed med Evangen, saaledes at de factiske Forhold ere retlig bestemte, under hvilke Taxationen skal komme til Anvendelse, i hvilket Fald ogsaa Taxationsforretningen kun faaer een Gjenstand. Jeg maa ogsaa erkende, at det kan være fornødent, at der af Domstolene fastsættes nærmere Forskrifter om, hvad det er for Punkter, der ved at bestemme Erstatningen skal tages Hensyn til. Under et nyligen i Aarhus paabegyndt Overkjen, har nemlig et Par af Mændene i Anledning af de eventuelle Afgjørelser